PSIHO-SPIRITUALITATEA EDUCAȚIONALĂ. O CERINȚĂ A SUFLETULUI ELEVULUI

Mihaela Jurcan*

Abstract: *The message of education must achieve a harmonious combination between both the telluric and the divine in a child's soul and to create an awareness of the values in which the child's body and soul to find themselves, in order to overcome the state of isolation and atomization we are reaching today through the IT equipment. Returning to a vectorial education, in order to raise the child above the earth and give him the power to see and create beauty, represents the chance of this nation towards the educational recovery. We cannot be able to intuit the optimistic future for this country unless we have a healthy mentality concerning the students' behavior and lifestyle. The Romanian society may be figurative for Europe only when the education will be focused both on the soul and the body, by educating the mind with valuable information and the heart with genuine spiritual experiences.*

Keywords: *education, spiritual, hedonism, dialog, crisis.*

Noțiuni preliminare

Permanent auzi sintagma *criză* într-o varietate de sensuri. Sunt crize politice, economice, sociale, familiale, ecologice și mai nou și demografice. Există în acest sens institute de sondaj, care din când în când oferă paleta grafică a realității, politice, sociale, economice, etc iar cei îndrituiți încearcă să ofere soluții. De cele mai mult ori aceste soluții nu sunt viabile, nu pentru că lumea nu s-ar putea remania, ci pentru că cei care le oferă o fac *profesionist*, din spatele unui birou, cu o mapă de cifre și de procente, fără să înțeleagă sensul și profunzimea temei tratate. Sunt așa-zisele *regizări* de la Bruxelles sau dintr-o altă metropolă a politicilor de top, care nu au în vedere adevărata cauză a crizei umane. Situația concretă la această oră ne demonstrează că suntem atât de vulnerabili și de nepregătiți

* Teacher at the "Apulum" Technical School, Alba Iulia, Romania. **Contact:** jurcan_mihaela@yahoo.com

pentru orice tip de criză. Cel mai concret exemplu a fost momentul în care două bănci americane intrate în faliment au destabilizat o economie mondială. Și lumea a intrat în panică, arătându-ne ce ușor se poate distruge lumea fără prea mult efort. Împlinirea profeției lui Daniel, despre uriașul cu picioare de lut (Dan. 2, 33-36) se poate reitera foarte ușor în economia mondială actuală.

I. Valențele crizei educaționale

Una din marile crize ale omului contemporan este propria sa criză. Dincolo de situațiile disperante economice, politice sau de altă natură, prima criză a omului este cea din sinele lui, din interiorul lui. Nu lumea, ci în primul rând omul ca interior sau suflet este cel dezechilibrat și intrat în criză. Și de aici și exteriorul a început să se clatine. Suntem în acest impas: încercăm să vindecăm exteriorul fără să ajungem la adevărata cauză a eșecului sau a stării de tensiune în care ne aflăm. Avem nevoie de un ochi al interiorului uman. Unde este ? Cum se poate el active ? Face parte din ființialitatea noastră sau îl primim din altă parte, de sus, de la Dumnezeu ? Sunt întrebări la care nu știu câți găsesc răspunsuri sau mai exact sunt întrebări pe care nu știu câți și le pun¹.

Să revenim la situația copiilor, care și ei duc aceste angoase și sechele ale crizei interioare a umanității. Cauzele crizei tinerilor la început de mileniu sunt multiple și avem mai multe tipuri de crize sau suferințe ale acestora.

În primul rând este vorba despre o *criza a vieții* și când spun aceasta mă gândesc cât de puțini copii mai sunt doriți astăzi. Asistăm la o stare de refuz a vieții, în care oamenii fug de oameni iar confortul îi face să nu dorească pe celălalt, care devine un disconfort.

¹ *Omul și calculatorul își au ca punct comun sistemele hardware și software, incluse în gena umană. De aceea se cere distrugerea acestui sistem, care a dus la distrugerea ființei umane prin automatizarea simțurilor ei. Sandra L Bloom, and Brian Farragher, Destroying Sanctuary: The Crisis in Human Service Delivery Systems, Oxford, University Press, 2011, p. 17.*

Ca atare, s-a inventat expresia și modul de viață numit *relația de cuplu*.

Ce este un cuplu ? O combinație între doi oameni care nu are implicații sau consecințe, într-un cuplu nu se mai pune nici măcar problema sexului, nici cea a rudeniei, nici cea religioasă sau a altor condiții care erau obligatorii în familia tradițională. Cuplul funcționează. Atât. Dacă nu merge, cuplul se rupe fără nici o consecință: fiecare își ia înapoi investiția pe care a făcut-o (economică, sentimentală, etc). Cuplul nu își dorește neapărat copii, ci mai degrabă se ghidează după expresia latină *carpe diem* (*bucură-te de ziua de astăzi*). Deci plăcerea sau atracția hedonistă este cea care face ca un cuplu să funcționeze.

Ceea ce se poate vedea astăzi fără mare dificultate este agresivitatea de a transforma familia în cuplu sau de a schimba mentalul familial al românilor și de a accepta varianta cuplului. De ce această insistență nu numai la noi în țară, ci și în lumea occidentală ? Pentru că există câteva bastioane care trebuiesc distruse în mod sistematic: familia, Biserica și națiunea. Inclusiv în discuțiile de la Bruxelles se insistă pe ideea că națiunile trebuie să se topească în creuzetul europeanismului. Cu alte cuvinte, nu mai suntem români sau nu ar mai trebui să fim români, francezi, germani, ci europeni. Este mult mai ușor pentru elitele politice ale Europei să conducă o masă amorfă de foste națiuni, topite în noua formă numită europeanism, decât să se adreseze culturilor și tradițiilor naționale, care au fiecare personalitatea lor vocațională și istorică².

Iar pentru a dizolva aceste entități naționale se încearcă *spălarea creierului religios*, adică crearea europeanului secularizat. Este una din marile capcane care se întinde Europei, căreia i se administrează această morfina religioasă, picătură cu picătură.

² *Lupta împotriva Bisericii* - zice Înaltpreasfințitul părinte Andrei - *împotriva lui Hristos, este mult mai subtilă și se poate observa din atitudini, din demersuri, din faptul că spiritualitatea creștină este tratată ca o problemă strict individuală a omului. Și atunci când suntem în viața publică, ea este ignorată ca și cum n-ar fi (Morală Împărăției întemeiată pe Sfânta Scriptură și Sfînții Părinți, Cluj-Napoca, Edit. Renașterea, 2011, p. 17).*

Evident că religia joacă un rol important, ființial în definirea unui om și a unui neam³. Pentru a-l aneantiza este nevoie ca aceste premize să dispară. Ideea unei Europe secularizate total este scopul politicii actuale, care scoate școala de teologie și religia din aria curriculară de interes european și le introduce în spațiul învățământului privat. Eliminarea trăirii religioase din mentalul colectiv al popoarelor de pe bătrânul continent înseamnă tăierea rădăcinilor valorice ale tuturor popoarelor și desfigurarea ființialității europene. Un popor fără repede sacre dispare. Prima dată devine o masă amorfă, apoi se diluează până la dispariție sau confuzie totală⁴.

Ori cuplul, căci de aici am pornit, este o fază a desfigurării și aneantizării unui neam. Cuplul nu mai are repere morale și sacre, ci își trăiește în mod egoist hedonismul și carnalul cotidian. Cuplul este cea mai bună formă de recepție a consumismului, deoarece prin el se atinge starea de permanentă foame de materie și carnal, de confort și orizontalitate, de individualizare și lipsă de comuniune. Cuplul consumă, nu dialoghează. Unul îl consumă pe celălalt și amândoi consumă materia. Un copil care crește într-un cuplu nu are vitalitate și verticalitate spirituală, deoarece acolo, în cuplul hedonist, nimeni nu mai vorbește despre cer, ci toți despre pământ, nu există o interacțiune cu Divinul, ci doar o consumare individualistă a celui alt. Ori un copil are nevoie de altceva⁵. Deci nu de umplere este

³ Dumitru Stăniloae în cuvântul său *Neamul românesc - neam al comuniunii în credință*, spunea: *poporul nostru e singurul popor care spune creației lumina. Nici un popor nu-i spune lumina. Vedem în ea lumina lui Dumnezeu*, citat preluat de pe site-ul: <http://www.sufletortodox.ro/arhiva/carti-documente/DumitruStaniloae/Dumitru%20Staniloae%20%20Neamul%20românesc%20-%20neam%20al%20comuniunii%20în%20credința.pdf> (accesat la data de 19 aprilie 2016).

⁴ Tito Coliander în lucrarea sa *Calea asceților*, trad. de Dan Bădulescu, București, Edit. Scara, 2002, p. 39, spune că *nu stă în putința omului să deosebească pornirile rele de cele bune: doar Domnul poate face aceasta. Așa că ne lasăm cu încredere în mâinile Domnului știind că, de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește* (Ps. 126, 1)".

⁵ *Copilul este un foc ce trebuie aprins și nu un pahar ce trebuie umplut.* (François Rabelais) *apud*, *Educația tinerilor în scopul valorilor culturale*,

vorba, căci aici părinții cuplului sunt experți (umplu buzunarele copilului), ci de ardere, căci Hristos a spus „*am venit să aduc foc pe pământ*” (Lc. 12, 49), iar focul arde din interior spre exterior, din sine spre lume.

Este deci normal ca un copil născut și crescut într-un astfel de mediu să nu poate vedea lumea decât tot așa. Materialitatea în care el trăiește îl face să nu mai aibă aspirații spre un excelsior divin, ci să își dreseze viața după precepte care țin de platitudinea socială. Educat într-un astfel de mediu copilul vine la școală cu sechele insurmontabile, deoarece orice educație pro-axiologică îi va fi contracarată de mediul familial. Este foarte greu să aduci alte idei și maniere într-un copil în care familia își trăiește propria sa platitudine. Se crează parcă o rezistență în a accepta că există și alte valențe și alte valori dincolo de materialitate.

Intrat în colectivitate copilul cuplului⁶ copilul intră într-o altă criză: cea dialogală, deoarece în familia lui nu a existat această formă de comuniune. Părinții cuplului au vorbit monologal între ei, fiecare turuindu-și problema în fața celuilalt surd. Situația această este din păcate destul de generalizată și marchează începutul separării celor doi. Lipsa dialogului înseamnă fuga de celălalt și închiderea în propriul egoism. Copilul preia aceste modele și le translatează în mediul lui școlar. Criza dialogală de multe ori reiese din teama de celălalt sau catalogarea pe care a afirmat-o Jean Paul Sartre că *l'enfer c'est l'autre* (iadul este celălalt semen). Comunicarea din perspectiva creștină este expresia iubirii și a dorinței de comuniune. Oamenii comunică pentru că nu doresc singurătatea, care este icoana sau ambientulul răului. Dumnezeu dimpotrivă este comuniune și comunicare și orice formă de dialog în iubire este de fapt o imitare a dialogului divin.

Criza de dialog se reverberează apoi în *criza de relație* sau de comuniune am spune în termeni teologici. Fără dialog nu există

<http://m.ghidul-parintilor.ro/adolescentul/educatie/educatia-tinerilor-in-scopul-valorilor-culturale.html> (accesat la data de 25 martie 2016).

⁶ Mi se pare corect să fie numit așa cel care în familia sa nu a găsit ideea de familie. Căci familia are permanent valori spirituale.

comuniune și nu se realizează nici o relație. Omul nu a fost creat să fie singur. Singur este nu mai diavolul, care se poate defini ca fiind individualistul prin excelență. Socializarea, care este un neologism al ultimilor ani, nu realizează comuniunea. A socializa înseamnă mai degrabă a intra în vorbă cu oricine, fără a implica sufletul. Este un fel de dialog al gurilor dar niciodată al inimilor.

Fără relație nu se realizează nici prietenie și atunci se intră în *criza prieteniei*. Inclusiv în mediul școlar asistăm la o atomizare sau individualizare a prieteniei. După modelul societății de consum individualist și mediul didactic este marcat de această retragere în ego. Prietenia se realizează pe alte criterii, decât pe cele ale afinității sufletești. Iar criteriile sunt luate tot din platitudinea materialității.

Intrat în izolare tânărul nu mai reușește să își găsească rădăcinile sale ființiale, nu mai are capacitatea de a-și medita propria sa existență și începe să trăiască propriul său autism. Intră într-o lume în care se vede doar pe el și nici pe el. Autismul dialogal se transformă și într-o cecitate sau orbire ființială. Întrebarea de unde vin și unde mă duc nu se mai pune, căci nu mai interesează pe nimeni. În acest moment apare o altă criză: cea de *identitate*, deoarece oricât de aplatizată ar fi viața tânărului, totuși își caută personalitatea. Căutarea personalității de multe ori este marcată de contuzii sufletești, de angoase, de tensiuni, care de multe ori nu sunt înțelese, deoarece cei care ar trebuie să le înțeleagă nu au timp și nici capacitatea să o facă. Tânărul trăiește în propriile sale stări sufletești pe care nu le comunică. Aici apare o altă problemă: neavând cunoștința și conștiința relației cu preotul, tânărul nu are nici un remediu spiritual de salvare. Psihologia are limitele ei și nu poate da răspuns la problemele sufletești care depășesc spațiul psiho-somatic. și atunci întrebările rămân fără răspuns.

II. Educația prin spiritualitate creștină

Conștiința ecclezială și dependența de spiritual dă tânărului un echilibru. El nu mai este singur. Singurătatea care ucide, este depășită. Omul nu mai este singular, ci trăiește plenar în comuniune,

căci lumea spirituală este cu el. Seninătatea și liniștea care apar sunt consecințele acestei stări de comuniune pe verticală. Aici este importantă ora de Religie și mai ales pedagogia spirituală a profesorului de Religie. Putem avea zece ore de religie pe săptămână, la nivel de clasă, dacă nu există psiho-spiritualitatea dascălului nu are efect. Am numit psiho-spiritualitatea sau psiho-duhovnicia, pentru că este nevoie de ambele direcții: atât latura spirituală, profundă, cât și cunoașterea psihicului uman la vârsta pubertății și a întrebărilor. Fără cele două dimensiune, pedagogia sufletului elevului suferă. Se va încălca de materialitate până la refuz, fără nici o dimensiune divină, fără o speranță a vieții⁷.

Societatea și școala are nevoie de dialog, de relație și nu de socializare simplistă, de chipuri dialogale, cu care și prin care tinerii să se redescopere și să primească puterea încrederii în sine. Nu tăcerea și retragerea în sine este șansa și răspunsul în fața crizei de personalitate și de comuniune a tinerilor, ci deschiderea spre celălalt cu o optică spirituală care îi conferă copilului optimismul vieții.

Din perspectiva creștină autentică⁸ consider că educația din școli are nevoie de un reviriment, deși acum este destul de greu de aplicat din cauza presiunilor consumiste de orice tip (IT, fashion, fast-food, etc) la care sunt supuși tinerii noștri. Și totuși merită încercat. În primul rând trebuie să li se spună că religia nu este o instituție neapărat iar dacă există o astfel de instituție aceasta nu este o dominație a conștiințelor, sancționând permanent orice greșeală conform cu canoalele rigoriste. Copiii trebuie să își recapete încrederea în Biserică, care nu este un conglomerat de sutane cu

⁷ Numai în Hristos, ca Logos al creației, poate omul să ajungă la o cunoaștere autentică a lumii. În Hristos, cosmosul redevine mediul revelator al voinței și lucrării lui Dumnezeu, își recapătă statura de simbol și cod al unei realități care îl transcende, apud. Doru Costache, *Omul și lumea în viziunea Părinților răsăriteni sau despre ieșirea din criză*, în „Glasul Bisericii”, anul LI, nr. 6-12, iunie-decembrie, 1995, p. 94.

⁸ Când ofer această expresie *creștinism autentic* înțeleg Ortodoxia, însă din rațiuni ecumenice nu doresc să se creeze o *ortodoxofobie* din prea marea uzitare a acestui termen.

cruci și engolpioane, ci toată umanitatea chemată baptismal la comuniunea cu Hristos. Tinerii trebuie să prindă încredere că Hristos este pentru ei, simplu și real, că Dumnezeu povestește cu ei și nu intră în catalogările strict liturgice și uneori prea fastuoase, ci ca în poezia lui Magda Isanos⁹ El stă de povești cu creația. Aceste *povești* nu mai există în relația interumană, care a devenit fie prea serioasă și distantă, fie prea simplistă și vulgară. Este nevoie de o redescoperire a cuvântului care crează, a dialogului care hrănește ființial.

Există expresii românești pline de profunzime spirituală cum ar fi: *cuvântul se împărtășește, împărtășirea gândurilor* etc care fac trimitere spre acea latură euharistică, ce depășește banala *socializare* sau *transmiterea de informații*. Cuvântul nu transmite doar informații, ci și ființialitate în sensul că omul își regăsește propria sa existență în ceea ce spune. În acest caz inima lui devine un altar al dialogului, al relației interumane, în care fiecare devine un preot pentru ceilalți, slujindu-le Liturgia cuvintelor care toate ar trebui să aibă conotații sacrale. Atunci dispare minciuna și dublul sens ambiguu și se păstrează doar sensul adevărului care urcă de la pământ la cer. *Viața noastră de familie* – spune Pavel Gumerov – *va deveni atunci Raiul*

⁹ Poezia se numește *Dumnezeu* și redau o frântură din aceasta:

Oamenii bogați au făcut icoane,
catapitezme-aurite și strane,
însă Dumnezeu n-a venit
în locul astfel îngrădit.

Bogații stăteau groși, împovărați
Și se uitau la sfinții frumos îmbrăcați.

În vremea asta, Dumnezeu zbura-n copaci,
făcându-i să-nflorească. Fugea la săraci,
cerându-le mămăliga și ceapa.
Era când câmpie verde, când apa.
Alteori se făcea mic
și s-ascundea în floarea de finic,
ori s-apuca să crească-n păpușoaie,
s-ajute furnicile la mușuroaie,
să dea pământului mană și ploaie.

*pe pământ, dar putem cu ușurință s-o transformăm în iad, dacă ne gândim numai la noi înșine*¹⁰.

Până nu se va recupera acest sens divino-uman al dialogului educația copiilor noștri și relația dintre noi nu va fi decât una de conjunctură și de profit. Fiecare, din păcate, va continua să profite de celălalt prin cuvinte cu dublu înțeles, ca într-o luptă pentru beneficii dintr-o societate post-capitalistă de tip consumist. Se va merge pe mai departe pe sintagma *homo homini lupus*, poate puțin mai nuanțată dar cu același înțeles. Adică celălalt nu mai este *l'enfer* pentru mine, ci șansa mea de profit. Ne vom învăța copiii pe mai departe că nu deschiderea sinceră prin cuvinte spre celălalt, ci dimpotrivă ipocrizia dialogului este șansa lor. Le vom spune că pentru ei, sistemul educațional înseamnă competiție, adică luptă cu celălalt sau cu ceilalți, permanenta confruntare pentru a ajunge în față. Le vom transmite convingerea că de fapt asta este viața: *să dai din coate* și să fii primul, indiferent de mijloace.

Concluzii

În concluzie, consider că mesajul unei educații reale în care și teluricul și divinul să se îngemăneze este crearea unei conștiințe a valorilor în care să se regăsească și sufletul și trupul copilului, pentru a depăși starea de izolare și de atomizare la care am ajuns astăzi cu toată tehnica IT. Revenirea la o educație vectorială, care să ridice copilul mai sus de pământ și să îi dea puterea de a vedea și de a crea frumosul este șansa recuperării educaționale a acestui neam¹¹. Nu putem intui viitorul optimist al acestei țări dacă nu vom avea și o

¹⁰ Pavel Gumerov, *Conflictele familiale: prevenire și rezolvare*, traducere din limba rusă de Adrian Tănăsescu-Vlas, București, Edit. Sophia, 2013, p. 76.

¹¹ Alexander Schmemmann, vede în Sfânta Euharistie sfârșitul crizei. El spune: *dacă astăzi această renaștere euharistică și sacramentală bate la ușile Bisericii noastre, ar trebui să ne încurajeze ca semn că această fundamentală criză a „secularizării” se apropie de sfârșit* în *Postul Mare*, trad. de Andreea Stroe și Laurențiu Constantin, București, Edit. Universul Enciclopedic, 1995, p. 127.

mentalitate sănătoasă în modul de comportament și de viață al elevilor. Societatea românească poate fi emblematică pentru Europa doar în momentul în care educația va avea și sufletul și trupul în atenție, educând atât mintea cu informații valoroase dar și inima cu trăiri spirituale autentice.

Bibliografie

1. Andreicuț, Andrei, *Morala Împărăției întemeiată pe Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți*, Cluj-Napoca, Edit. Renașterea, 2011.
2. Bloom, Sandra L & Brian Farragher, *Destroying Sanctuary: The Crisis in Human Service Delivery Systems*, Oxford, University Press, 2011.
3. Coliander, Tito, *Calea asceților*, trad. de Dan Bădulescu, București, Edit. Scara, 2002.
4. Costache, Doru, *Omul și lumea în viziunea Părinților răsăriteni sau despre ieșirea din criză*, în „Glasul Bisericii”, anul LI, nr. 6-12, iunie-decembrie 1995, p. 89-98.
5. Gumerov, Pavel, *Conflictele familiale: prevenire și rezolvare*, traducere din limba rusă de Adrian Tănăsescu-Vlas, București, Edit. Sophia, 2013.
6. Schmemmann, Alexander, *Postul Mare*, trad. de Andreea Stroe și Laurențiu Constantin, București, Edit. Universul Enciclopedic, 1995.